

Posudek vedoucího práce

Gabryšová, Bronislava, *Vybrané druhy plazů v životech Ngäbeů z Bocas del Toro*. Praha: FHS UK, 2023, 41 stran + 13 stran včetně příloh.

Bakalářská práce Bronislavy Gabryšové nás zavádí do periferní oblasti Střední Ameriky a Karibiku, na panamský archipelag Bocas del Toro. Malé ostrovy jako Bastimentos, Colón nebo Solarte, na němž autorka prováděla hlavní část svého výzkumu, spolu s několika menšími korálovými ostrůvky procházejí v posledních letech velkou proměnou. Souostroví poblíž hranic Panamy s Kostarikou zažívá podobný osud jako známější ostrovní skupina San Blas, kde jsou ale dominantní etnickou skupinou stále domorodí Kunové, kteří mají dosud kontrolu nad svým územím, jež si pečlivě střeží v rámci své státem uznané autonomie. Zdá se, že největší ostrovy Bocas del Toro jsou mnohem více kosmopolitní a otevřenější stále dravějšímu turistickému ruchu, ale také přílivu lidí z různých částí světa, kteří se zde usazují a často nacházejí nový zdroj obživy. Autorka této práce do této skupiny do určité míry také patří, jelikož strávila několik let života v Chile a poté v Kostarice a Panamě, do které ji nakonec přivedla možnost provádět terénní výzkum.

Výsledky tohoto výzkumu jsou však rozpačité a jak autorka sama na několika místech upozorňuje z různých důvodů nedokončené. Téma samotné, vztah domorodých Indiánů Ngäbe ze Solarte k plazům, je nicméně atraktivní a v sociální nebo kulturní antropologii stále do jisté míry marginální. Epistemologicky takovýto typ výzkumu patří do oblasti human-animal studies (HAS) či antrozologie (česky někdy nazývané jako zvířecí antropologie) a vícedruhové etnografie (multispecies ethnography), případně environmentální antropologie, resp. tzv. ochranných studií (conservation studies), což reflektuje, ale bohužel jen velmi okrajově. Jen letmo jsou zmíněni Emilio Moran nebo Daniel Bates, ale klíčoví autoři/autorky HAS jako Margo DeMello, Rebecca Cassidy, Molly Mullin, Agustín Fuentes a řada dalších jsou zcela opomíjeni. K ochraně mořských želv existuje skvělá antropologická monografie Dimitria Theodosopoulos *Troubles with Turtles: Cultural Understandings of the Environment on a Greek Island* (2003), v níž se autor mj. zaměřuje na lokální otázky a odpovědi ochrany přírody apod. Jen na okraj poznamenávám, že poslední ze zmiňovaných autorů prováděl jiný rozsáhlejší terénní výzkum ve východní Panamě mezi indiánskou skupinou Emberá (jeho monografie vyšla v roce 2016).

Metodologická část je, zdá se, zpracovaná poněkud lépe. Autorka strávila mnoho času pozorováním některých interakcí mezi člověkem a zvířecími aktéry, provedla neformální rozhovory s příslušníky nativní komunity, ale hlavním metodologickým nástrojem se zjevně staly dotazníky s neformálními stimuly. Za běžných okolností by takovýto postup v rámci etnografického kvalitativního výzkumu nebyl příliš akceptovatelný, nicméně za situace, jak ji autorka ve své práci popisuje, byla tato strategie patrně nejúčinnější. Lidé jí mohli na základě konfrontace s obrazovým materiálem sdělit své představy o hadech a dalších zástupcích tzv. herpetofauny. Všichni dotazovaní byli s cílem výzkumu seznámeni, etická stránka výzkumu byla zajištěna, což bylo jistě dáno také tím, že na ostrovech působila jako dočasná zástupkyně prestižního Smithsonianova institutu, který tam má jedno ze svých center.

V empirické části se, opět z různých více méně objektivních důvodů, musela autorka zaměřit hlavně na mořské želvy a lokální ochranné praktiky. Tato skutečnost může vycházet ze dvou důvodů: 1. život většiny ostrovanů je soustředěn do přímořského prostředí, stejně jako krátký pobyt turistů, kteří patří přinejmenším nepřímo k hlavním faktorům ohrožujícím habitat

mořských želv (všechny čtyři zdejší druhy patří na červenou listinu IUCN); 2. lov mořských želv jako prastará kulturní praktika ostrovních Ngäbeů, na níž by se dobře dala analyzovat proměna lokální charakteristiky ochranných praktik, podobně jako to udělal na řeckém ostrově Zakynthos před dvaceti lety Dimitrios Theodossopoulos aj. Závěry z výzkumu jsou ale prezentovány velmi torzovitě a bez hlubší analýzy této aktuální problematiky, jakkoli kupříkladu několikrát zmiňované zjištění a následné vysvětlení tvrzení některých místních o mísení leguána zeleného s hroznýšem patří ke světlejším místům celé práce.

Ta, jak již zmíněno, práce vyznívá značně rozpačitě, je hodně fragmentární, neúplná, teoreticky sotva naznačená apod. Nicméně vím o řadě obtíží, které příprava a realizace tohoto výzkumu provázela a o urputné snaze Broni Gabryšové se s ním co nejlépe vypořádat. S ohledem na tyto mně známé okolnosti a autorčin potenciál do budoucna se přikláním k hodnocení *dobře*.

V Květnici, 29. 1. 2024.

PhDr. Marek Halbich, Ph.D.